

3º e 4º de Primaria

Día das letras galegas 2015

GRUPO DE TRABAJO «LITERATURA E FILGUEIRA VALVERDE NO DÍA DAS LETRAS GALEGAS»

Ares García, Lorena
Barca Gómez, Marta
Cernadas García, Ana M^a
Domínguez Pérez, Luísa
Facal Traba, M^a del Carmen
Guitián Valeiro, Francisco
Herrero Mayor, Armando Xosé
Pedrosa Moreno, Julio
Santiso Andrade, Paz
Suárez Hermida, Mario Ramón

GRUPO DE TRABAJO «FILGUEIRA VALVERDE NA REDE. LETRAS GALEGAS, 2015»

Aguilar Amigo, Mª Luísa
Barca Gómez, María
Guimarey Cedeira, Eva Raquel
Hortas González, Isabel
López Gabín, Raquel
Ojea Montes, María Pilar
Picado Rodríguez, José Antonio
Rodríguez Rodríguez, Carlos
Romero Olveira, Fátima
Vázquez Lorenzo, Mª Belén

COLEXIOS PARTICIPANTES

CEIP A.D.R .Castelao, de Ordes
CEIP Anxo da Garda, da Coruña
CEIP Eduardo Pondal, de Ponteceso
CEIP Eusebio da Guarda, da Coruña
CEIP Galán, de Oseiro-Arteixo
CEIP Luís Seoane, de Mera-Oleiros
CEIP María Pita, da Coruña
CEIP Milladoiro, de Malpica
CEIP Montel Touzet, da Coruña
CEIP Pardo Bazán, da Coruña
CEIP Sal Lence, da Coruña
CEIP W. F. Flórez, de Cambre
CPI Plurilingüe O Cruce, de Cerceda

ASESORÍA PEDAGÓXICA

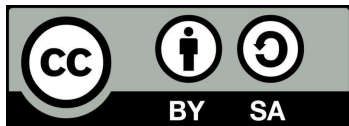
Alberto Huerga Carnicero
José María Varela Martínez

MAQUETACIÓN E DESEÑO GRÁFICO

Manuel Paz Anido (www.edugaliza.org)

AGRADECIMENTOS

Á Real Academia Galega, á Fundación Filgueira Valverde, á familia de Xosé Filgueira Valverde, a Carlos Gallego Domínguez e a María Bao Fente pola súa colaboración, paciencia e xenerosidade.

EDITA

Seminario Permanente de Formación do Profesorado do
CEIP Galán, Oseiro-Arteixo (A Coruña)
www.seminariogalan.org

Xosé Fernando Filgueira Valverde, fillo da granadina Araceli Valverde e do médico galego José María Filgueira, naceu en Pontevedra o 28 de outubro de 1906.

Foi na cidade de Pontevedra onde realizou os seus estudos primarios e o bacharelato, trasladándose posteriormente á Universidade de Santiago para seguir os estudos de Dereito, que remata co Premio Extraordinario. Nesta mesma época realiza estudos de Filosofía e Letras en Santiago e Zaragoza, cos que acada a titulación de doutor en Historia.

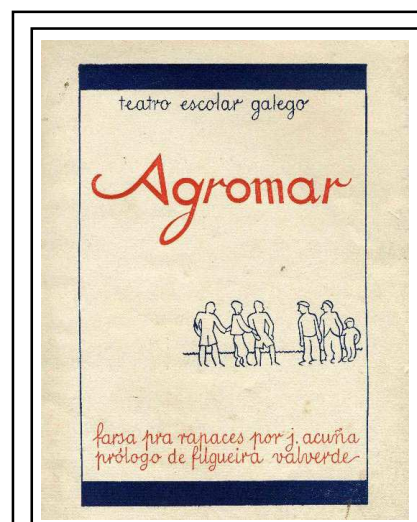
Comezou a traballar como profesor no Instituto de Pontevedra, pasando algúns anos en Lugo. Voltou definitivamente a Pontevedra en 1940, onde foi durante moitos anos o director do seu Instituto e chegou a ser alcalde da súa cidade durante nove anos.

Tivo unha actividade cultural moi importante: fundou o Seminario de Estudos Galegos, dirixiu o Instituto Padre Sarmiento e o Museo de Pontevedra. Presidiu o Consello da Cultura Galega e foi membro da Real Academia Galega. Ademais, foi historiador, arqueólogo e escritor.

Este ano 2015 adícaselle o Día das Letras Galegas polo seu labor a prol da cultura e o idioma galego.

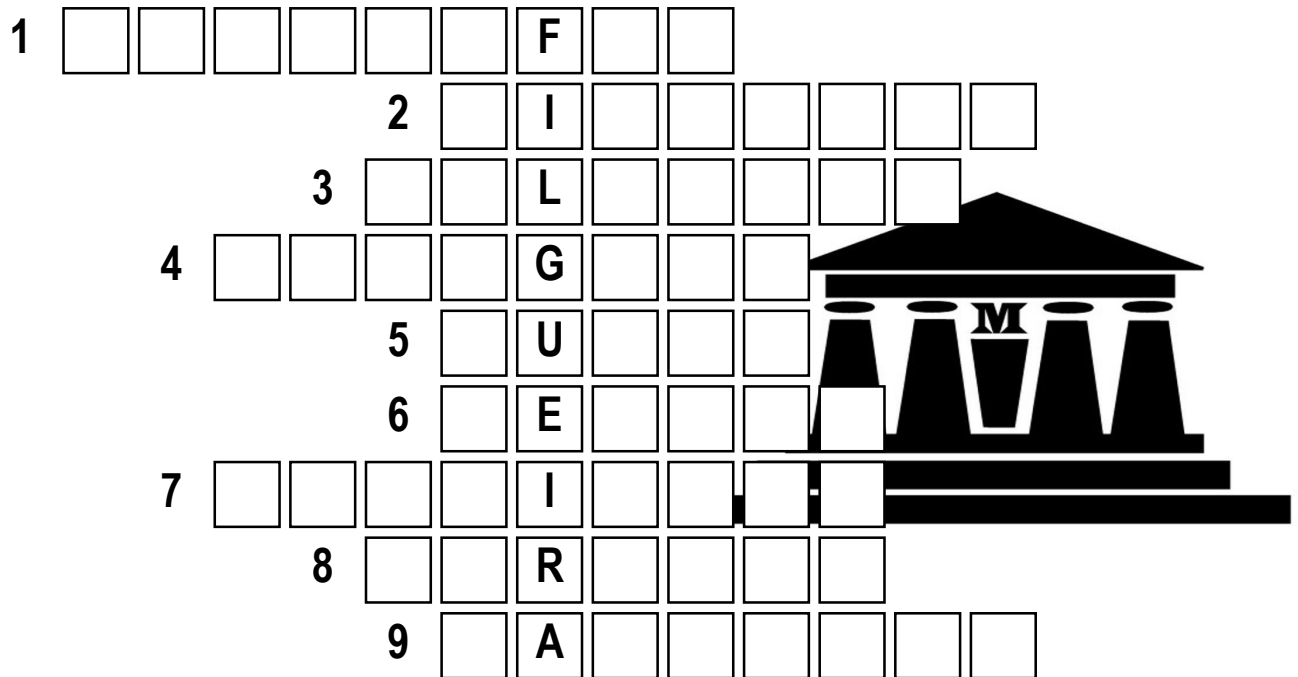
Xosé Fernando Filgueira Valverde

Capa da obra de teatro para nenos «Agromar» de Xosé Filgueira Valverde, co seu dónimo de J. Acuña.

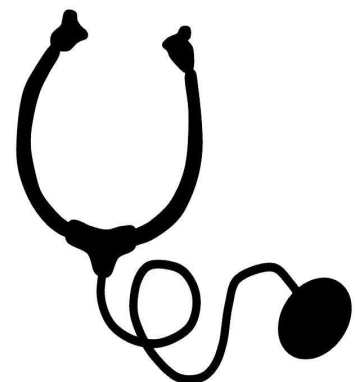
UN ENCRUCILLADO

1.- Resolve este encrucillado sobre a vida de Filgueira Valverde.

HORIZONTAIS

- 1.- Outros estudos que realizou en Santiago.
- 2.- Acada a titulación de doutor en...
- 3.- Segundo apelido do homenaxeado.
- 4.- Cidade aragonesa na que estudou.
- 5.- Fundou un en Pontevedra.
- 6.- Profesión do seu pai.
- 7.- Foi director dun...
- 8.- Despois do bacharelato estudou...
- 9.- Cidade na que fixo a carreira de Dereito.

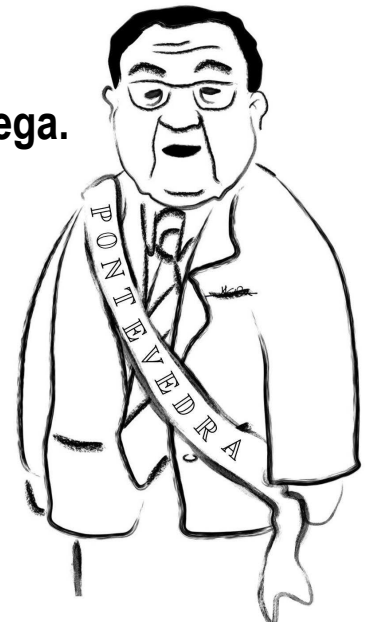

1.- FILOSOFÍA 2.- HISTORIA 3.- VALVERDE 4.- ZARAGOZA
5.- MUSEO 6.- MÉDICO 7.- INSTITUTO 8.- DEREITO 9.- SANTIAGO

ONDE ESTÁ A VERDADE?

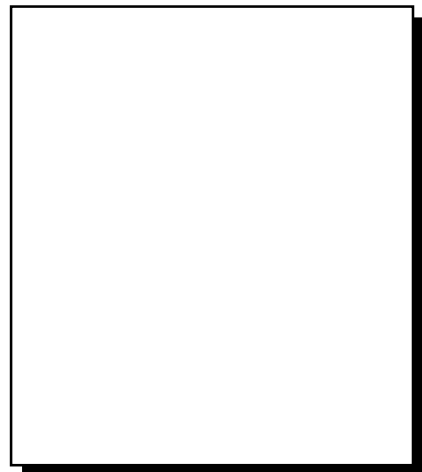
2.- Arrodea as tres frases verdadeiras e escribe correctamente as tres falsas.

- ▶ Filgueira foi membro da Real Academia Galega.
- ▶ Realizou estudos de Filosofía e Letras.
- ▶ O seu pai era veterinario.
- ▶ Foi alcalde de Santiago durante 9 anos.
- ▶ Fundou o Seminario de Estudos Galegos.
- ▶ Naceu o día 28 de decembro de 1906.

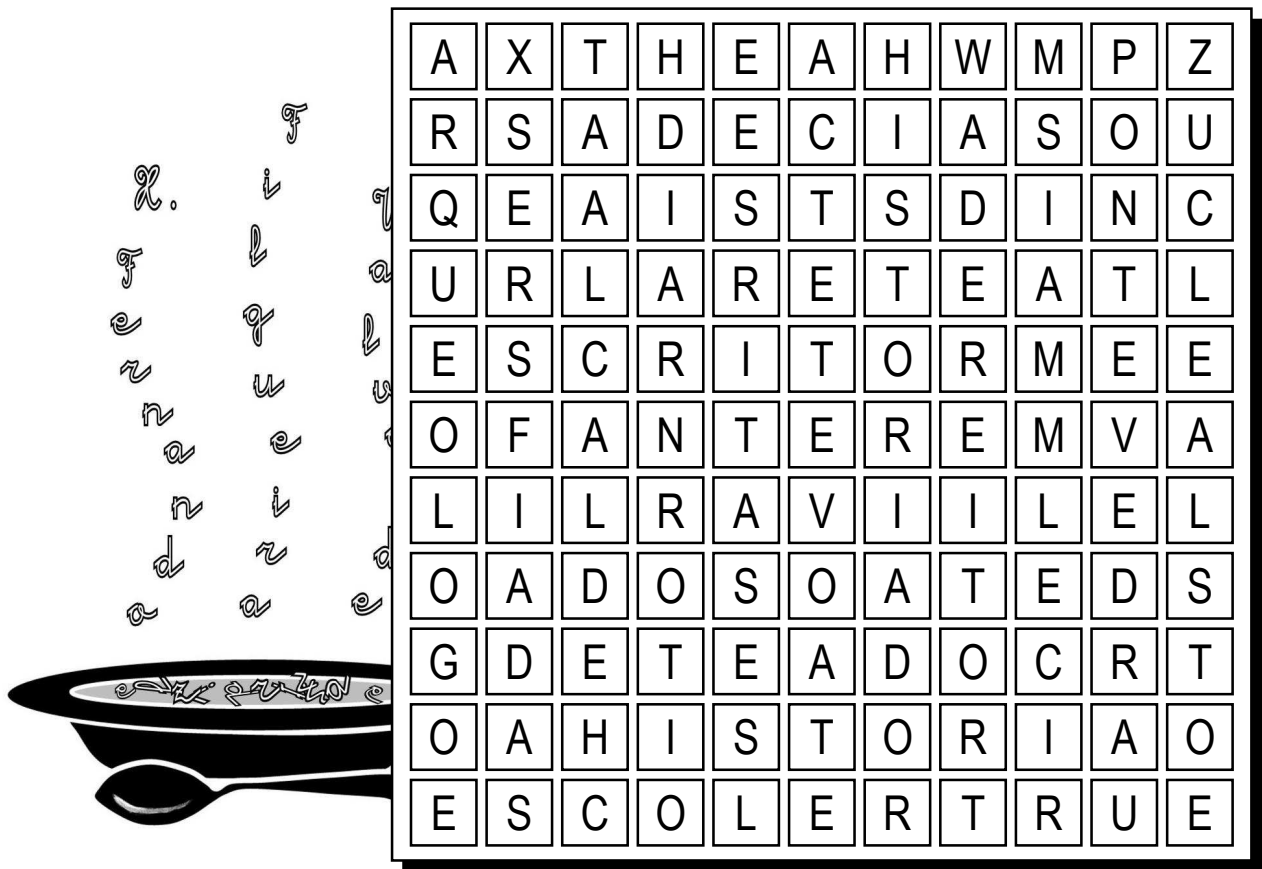
FACEMOS UNHA CARICATURA?

3.- Unha caricatura é unha representación na que se presentan os rasgos de algo dun xeito esaxerado. Atrévete a caricaturizar a Filgueira Valverde?

VAIA SOPA!

4.- Localiza na sopa de letras as respostas sobre a biografía de Filgueira Valverde.

a.- Cidade na que realizou os seus primeiros estudos primarios e de bacharelato.

b.- Carreira que cursou na Universidade de Santiago.

c.- En Zaragoza acadou a titulación de doutor en...

d.- Que cargo exerceu durante nove anos na súa cidade natal?

e.- Que outros tres traballos realizou?

Que leda lembranza aquela da miña avoa! Tiña o cabelo albeiro e acugulado cal un outeiro na xeadá, tiña as meixelas albas de almafí tallado e as mans albas de albo veludo. Tiña un manto mouro, un libro e un rosario na man, e do brazo penduraba unha cadeira de tesoura. Esa é a lembranza que teño da miña avoa.

Mais este relembro ten máis ledicias que doas tiña o seu rosario de acibeche, máis contos que follas o seu libro, máis bicos que anos tiña a súa vella cadeira.

...

Xosé Filgueira Valverde

A MIÑA AVOA

5.- Describe á túa avoa. Completa os seguintes apartados:

FÍSICO

CARÁCTER

AS SETE DIFERENZAS

6.- Descubre as sete diferenzas nos dous debuxos da avoa Clara.

BUSCA E REBUSCA...

7.- Hai catro nomes e un adxectivo que se repiten no texto. Serías quen de atopalos?

NOMES

ADXECTIVO

DE QUE FALA O TEXTO?

8.- Como tiña o cabelo a avoa Clara?

9.- Escribe o nome das partes do corpo que se nomean no texto.

10.- Como tiña a avoa Clara as meixelas e as mans?

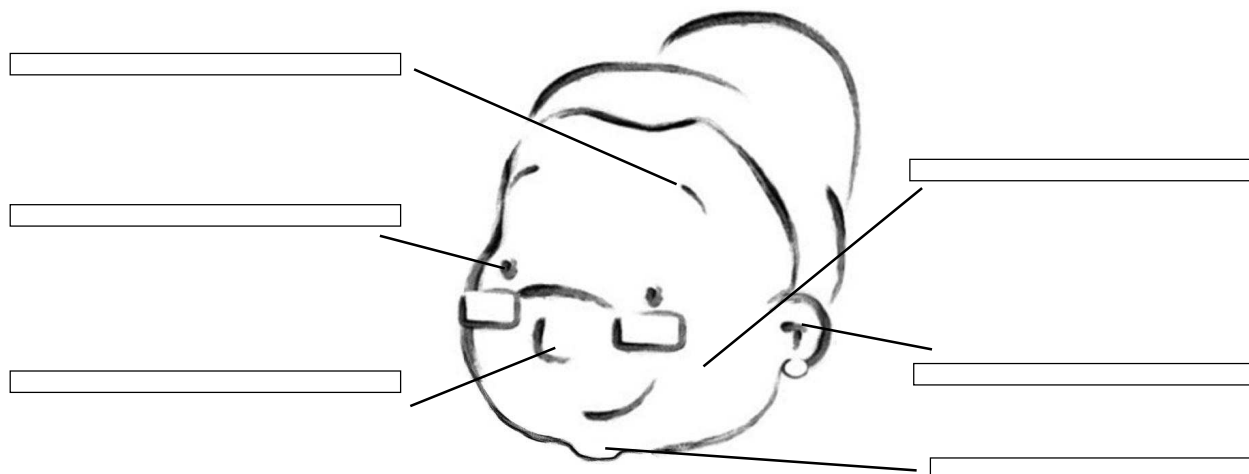
11.- Que obxectos levaba na man?

12.- De que material era o seu rosario?

AS PARTES DA CARA

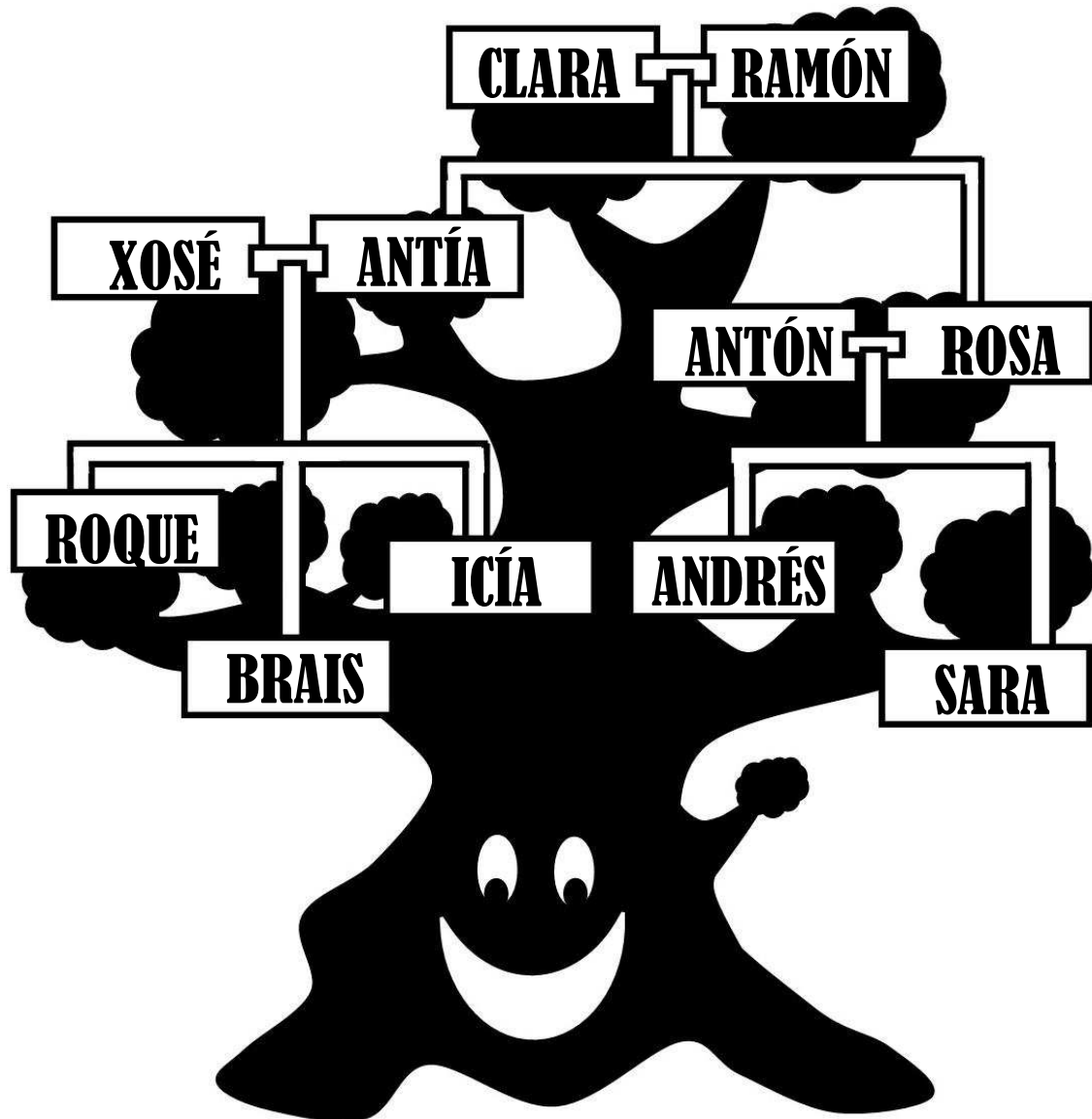
13.- O texto describe como era a avoa Clara e dá os nomes dalgunha parte da súa cara. Coloca os nomes das partes da cara.

OLLO ORELLA NARIZ QUEIXO MEIXELAS CELLAS

A ÁRBORE XENEALÓXICA

14.- Olla a árbore xenealóxica de Clara e Ramón e contesta.

Clara é a de Rosa e .

Brais e Sara son .

Andrés é o de Ramón.

Xosé e Antón son .

Antía é a de Clara e Ramón.

Roque, Brais e Icía son de Antón e Rosa.

Rita de Breixo ten un bo pasar: trinta ferrados de sementeira, a devesa da Regueira e uns quiñóns no monte. Ten dúas vacas, tres porcos e moito avecío, viño para unha anada, millo para dez meses, patacas a correr... O fillo mándalle cartos; ela empétaos ben empetados para baixar logo á vila para metelos no Banco. Escasí, Rita de Breixo ten tenda.

Tenda de todo, con taberna e con

cartería: «Viños e comidas por Marcial Gómez (Viúva)». Traballa, anda estarricada, non ten día de vagar, e perde, todos saben que perde moito no choio. Pero non o deixa; cando o deixe, morre. E, xa velliña, no mostrador, terma das

mulleres, que relean por un peso de unto ou por un carrete de cadeneta. Deféndese, latrica, fai contas, demostra, convence, aldraxa á regateira, berra, rifa,... pero ela vende o unto e o carrete, e cando colle os cartos, anque perda, ten a risada do boxeador que deixou K.O. ao contrario anque el quede coa dentamia desfeita. Porque Rita de Breixo non é tendeira nin taberneira, nin a carteira, é... latricante. Latricar nunca foi un negocio, é unha arte. Emporiso podedes atopala aquí, entre os «artistas aldeáns».

Xosé Filgueira Valverde

ENTENDICHES OU NON ENTENDICHES, EH?

15.- Que terras posúe Rita de Breixo?

_____.

16.- Quen lle manda cartos?

_____.

17.- Como é a tenda?

_____.

18.- De quen terma Rita na tenda?

_____.

19.- Que fan as mulleres?

_____.

20.- Que di o escritor que non é Rita?

_____.

21.- Que dous tipos de animais ten Rita?

_____.

22.- Por que relean as mulleres das quet erma a tendeira?

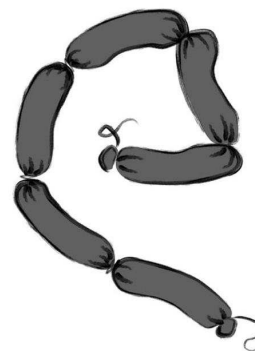
_____.

23.- Rita do Breixo non é nin tendeira nin taberneira, nin carteira, en realidade... que é?

_____.

24.- Entre quen a podemos atopar?

_____.

TRABALLAR PARA QUECER

25.- Serás quen de atopar máis oficios a partires da palabra dada?

boxear

carta

pintar

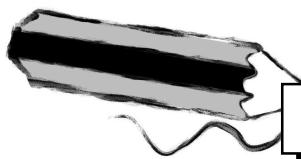
taberna

cantar

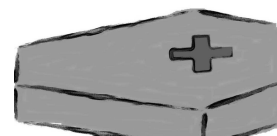
fútbol

escribir

dirixir

enterro

enfermo

QUE CARAFIO É ISTO?

26.- Averigua cal é o produto e ponlle o nome. Todas son cousas que se venden nunha tenda.

Tómase no almorzo. É líquido.

Serve para facer pan, tortas... É branca.

Serve para lavar a roupa na lavadora.

Úsase para fritir. Hainos de oliveira, xirasol...

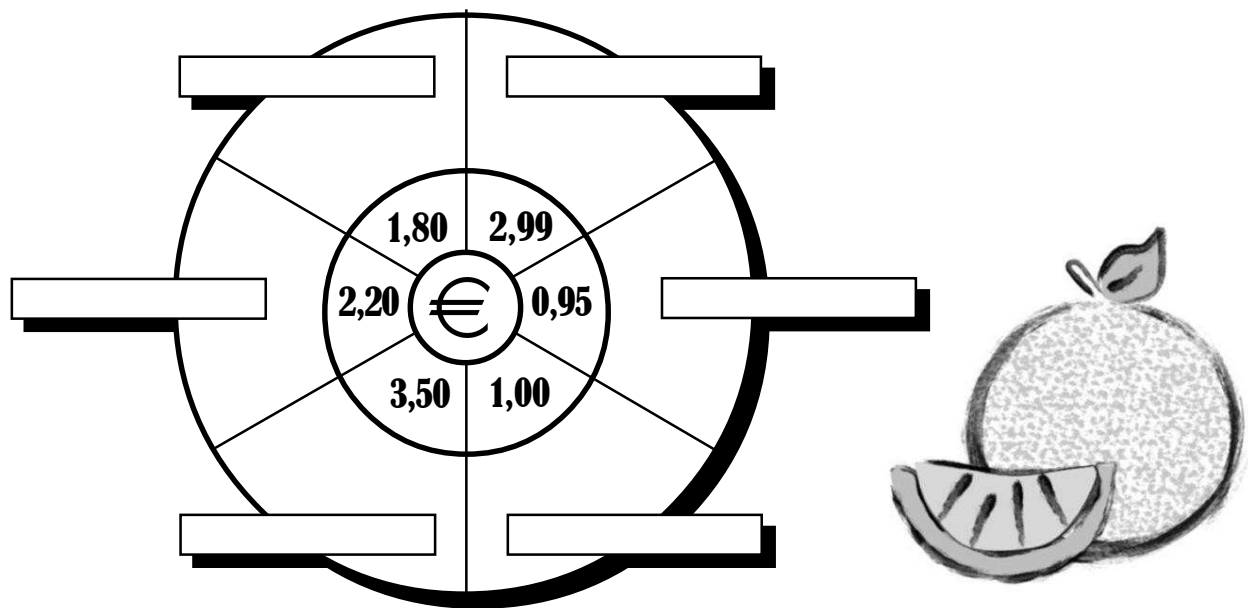

Úsase para branquear a roupa.

QUE PREZOS!

27.- Repara na roda e investiga o prezo de cada un dos produtos.

- a.- Unha tableta de chocolate custa máis de 3 euros e menos de 4.
- b.- Un quilogrammo de laranxas vale máis de 1,50 euros e menos de 2.
- c.- O valor do molete é máis de 2 euros e menos de 2,30.
- d.- Un paquete de lentellas ten un prezo que non chega a 1 euro.
- e.- O cuarto quilo de polo ten un prezo xusto, pero é maior que o das lentellas.
- f.- Un litro de aceite custa máis de 2,70 euros e menos de 3.

O XEROGLÍFICO

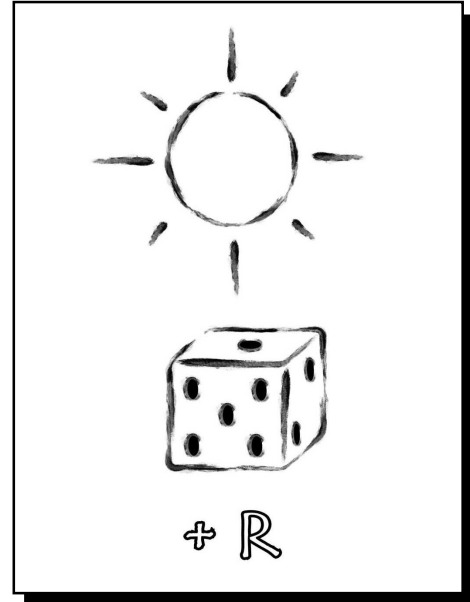
28.- Descifra estes xeroglíficos.

Que oficio ten a miña tía?

SOLUCIÓN: TENDEIRA

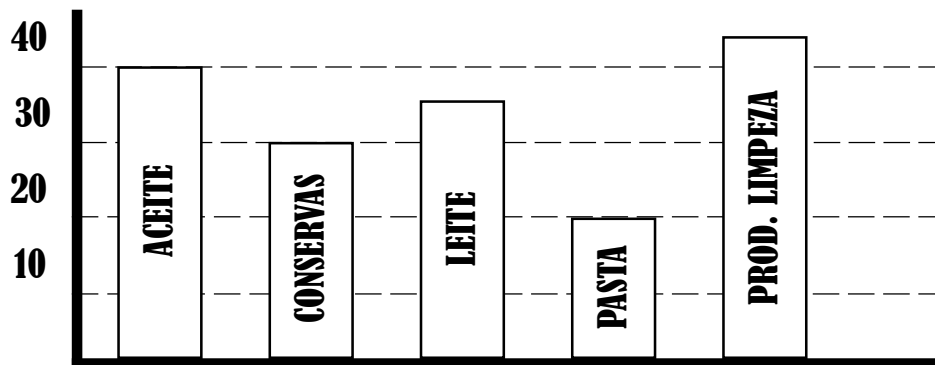
Que oficio ten o meu tío?

SOLUCIÓN: SOLDADOR

PRODUTOS A DARLLE CO PÉ

29.- Observa o diagrama cos produtos máis vendidos e contesta.

1.- Cal é o produto máis vendido?

2.- Que produto é o menos vendido?

3.- Cal é o produto que está no segundo posto?

Do mesmo xeito que cada freguesía ten un seu cantaruxeiro que fai as cantigas para os entroidos, os maios e as cocalladas, tamén hai en todo lugar un tal que pon os alcumes. Ninguén lle leva a mal, e aínda non falta quen deixe encargado que lle poñan a nomeada na esquila cando morra:

-Debaixo daquelo de «*O señor don Francisco Rigueiro da Ponte*», enriba do RIP, poñedes, entre parénteses (*Mixela*).

-Pero, home, mira que ese é un re-moquete moi feo.

-Primeiro que non vén a conto discutilo, porque non hei morrer tan cedo, e logo que non digo que faga bonito ou feo, eu son para todos o *Mixela*, dende que me lumbrou dese xeito o Alcumante, e *Mixela* hei ser de morto...

E no seu día, nas esquelas, baixo os nomes, vanse vendo no xornal «*Chilgorro*», «*Xatevexo*», «*Titirití*» e inda «*Ricoporco*» e «*Papalandochas*», que todos foran sacados do maxín do Alcumante.

Deica o día en que, ao saírmos da misa, vai e dinos:

-Dende hoxe, chamádesme «*Bautista*».

-Pero ho...

-Non, que eso do Alcumante foi posto por vós e non vou ser o único da parroquia que non leve unha boa lumbada posta por min.

Ninguén lle fixo caso, e agora non pon alcuñas a ninguén.

Xosé Filgueira Valverde

COMPRESIÓN DO TEXTO

30.- A que se adica o cantaruxeiro?

31.- Que alcume tiña D. Francisco Regueiroda Ponte?

32.- Onde se ven os alcumes Chilgorro, Xatevexo...?

33.- Escribe o nome de catro alcumes que aparecen no texto.

34.- De onde saían cando dixo o Alcumante que lle chamasen Bautista?

35.- Como remata o texto?

ALCUMES, ALCUMES E MÁIS ALCUMES

36.- Relaciona cada alcume co seu significado.

PEXEGO

PERSOA PEQUENA

PIOLLO

PERSOA CALVA

CATROOLLOS

CON GAFAS

ORDENANDO ALCUMES

37.- Clasifica os seguintes alcumes.

- O VASCO
- O MANCO
- O SIMPÁTICO
- O TESTÁN
- O ORELLAS
- O FERREIRO
- O INGLÉS
- O TOCO
- O CANTEIRO
- O TATEXO
- O ALEMÁN
- O CHOSCO
- O RISIÑAS
- O MALICIAS

